- Μονόλογοι 2003: *Ο ανιψιός του Βιτγκενστάιν* –

ΜΟΝΟΛΟΓΟΥ ΤΑΞΙΔΙ

Της Ειρήνης Μουντράκη

Στο κλείσιμο των Μονολόγων 2003 είχαμε την ευκαιρία να παρακολουθήσουμε στο θέατρο Μεταξουργείο το έργο του Τόμας Μπέρνχαρντ «*Ο ανιψιός του Βιτγκενστάιν*» σε σκηνοθεσία και ερμηνεία της Ρούλας Πατεράκη. Το αυτοβιογραφικό αυτό κείμενο του Μπέρνχαρντ περιγράφει τη σχέση του με τον μοναδικό ειλικρινή και αληθινό του φίλο, τον Παύλο Βιτγκενστάιν, ανιψιό του γνωστού φιλόσοφου της γλώσσας. Ο μονόλογος στηρίζεται στην ομώνυμη νουβέλα, τη μετάφραση της οποίας έκανε ο Δημήτρης Βάρσος και τη σκηνική της προσαρμογή η ίδια η Πατεράκη.

Η Ρούλα Πατεράκη είναι κατά κοινή πλέον ομολογία, μία από τις πιο ιδιόρρυθμες, ενδιαφέρουσες και άκρως προικισμένες προσωπικότητες που διαθέτει το ελληνικό θέατρο. Στην πορεία της ως σήμερα, πορεία δύσκολη όπως συμβαίνει πάντα με τις ξεχωριστές περιπτώσεις, έχει ασχοληθεί με ιδιαίτερες θεατρικές γραφές, όπως πρόσφατα με τη Σάρα Κέην, αλλά και τους Μπέκετ, Ίψεν, Φασμπίντερ, Μαρσέλ Προυστ.

Στον μονόλογο αυτό μεταμορφώθηκε σε άντρα, και συγκεκριμένα στον ίδιο τον συγγραφέα, τον Τόμας Μπέρνχαρντ, που διηγείται τη σχέση του με τον καλύτερο του φίλο. Αποτινάζοντας από πάνω της κάθε γυναικείο χαρακτηριστικό προσπάθησε και κατάφερε, να μετατραπεί σε έναν ώριμο συγγραφέα που αναλογίζεται τη ζωή του και φιλοσοφεί τη ζωή. Σε όλη τη διάρκεια της παράστασης καθισμένη στην τεράστια κόκκινη πολυθρόνα, κούρνιαζε μέσα σ' αυτή και το σώμα της μετατράπηκε σε φυσική προέκταση της. Καθισμένη συνεχώς, στη θέση που τη βρήκαμε ήδη από τη στιγμή της εισόδου μας στο θέατρο, από πάνω της προβολείς χειρουργείου. Η τόσο στενά συνδεδεμένη ύπαρξη του αφηγητή-συγγραφέα και του Παύλου με το νοσοκομείο θα τεθεί, θα τεμαχιστεί και θα αναλυθεί, με την ίδια προσοχή και ακρίβεια με την οποία χειρουργείται ένας άρρωστος. Η ίδια πολυθρόνα θα μπορούσε να παραπέμπει και σε μια ψυχανάλυση. Το μινιμαλιστικό αυτό σκηνικό που διαμόρφωσε ο Βαλεντίνο Μαρένγκο συμπληρώθηκε από μία κανάτα με νερό, ένα ποτήρι και ένα άλμπουμ. Το κόκκινο χρώμα συνόδευσε το πράσινο των ρούχων με τα οποία ένδυσε η ενδυματολόγος Άση Δημητρολοπούλου τον συγγραφέα και τους ψυχρούς αλλά εξαιρετικούς φωτισμούς του Αλέκου Αναστασίου.

Η σχέση του συγγραφέα με τον Παύλο λήγει με τον θάνατο. «Ήμουν μάρτυρας του θανάτου του τα τελευταία 12 χρόνια. Συνειδητοποίησα πως η γνωριμία μου μαζί του ήταν το χρονικό ενός θανάτου», λέει. Ο Παύλος, άνθρωπος περιθωριακός με προβλήματα ψυχολογικά συνδέθηκε μαζί του μέσα από την κοινή τους πορεία. Κατά τον Μπέρνχαρντ υπήρξε ένα προικισμένος άνθρωπος, ένας φιλόσοφος που απλώς δεν δημοσίευσε το μυαλό του όπως έκανε ο θείος του. Αυτό όμως δεν μειώνει την επιρροή που άσκησε επάνω του. Η αφήγηση είναι γεμάτη εικόνες, περιστατικά, δράση και συγκινήσεις.

Ο Μπέρνχαρντ δεν χάνει βέβαια την ευκαιρία με λόγο κυνικό, χειμαρρώδη και με χιούμορ να φωνάξει στη χώρα και στην κοινωνία του τα λάθη τους, να σατιρίσει τους θεσμούς και τη ψευτιά. Να εκφράσει την άποψη του για την πραγματικότητα, για τη ζωή, την τέχνη, για τα λογοτεχνικά βραβεία, την πόλη και την εξοχή, αλλά κυρίως για τους γιατρούς και την αρρώστια, τη ζωή και τον θάνατο. Ταυτόχρονα όμως δεν παραλείπει να κάνει την αυτοκριτική του και μάλιστα με αυστηρότητα.

Η Ρούλα Πατεράκη απέδειξε τη σημασία του να είναι κανείς λειτουργός της τέχνης. Μέσα από την απόλυτη εκφραστική, κινητική, λεκτική και αισθητική λιτότητα μας οδήγησε σε μία σημαντική θεατρική εμπειρία. Η μεγάλη διάρκεια του μονολόγου (μία ώρα και σαράντα λεπτά) δεν έγινε αισθητή. Ο χρόνος κύλησε χωρίς κόπο και ο θεατής έμπαινε όλο και βαθύτερα μέσα στο λόγο του συγγραφέα, γινόταν μάρτυρας της ζωής και της ψυχής του. Όπως υποστηρίζει στο σημείωμα της «Ο Μπέρνχαρντ είναι ένα ταξίδι για τον ερμηνευτή και μάλιστα επικίνδυνο. Προϋποθέτει ηρεμία, αυτοκυριαρχία και συγκρότηση μυαλού». Νομίζω ότι δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί καλύτερα η ερμηνεία της και το ταξίδι που μας προσέφερε δεν θα μπορούσε να έχει καλύτερο οδηγό.

Περιοδικό ΑΝΤΙ, τεύχος 798, Παρασκευή 17 Οκτωβρίου 2003